

Szegedi Tudományegyetem

Informatikai Intézet

**Az emulátor fejlesztési folyamat bemutatása a
Nintendo Game Boy konzolon**

Diplomamunka

Készítette:

Krzsák Tibor
informatika szakos
hallgató

Témavezető:

Dr. Tanács Attila
egyetemi adjunktus

Szeged
2018

Tartalomjegyzék

Feladatkiírás	3
Tartalmi összefoglaló	4
Bevezetés	5
1. Az emulátorok és a Nintendo Game Boy	6
1.1. Az emulátorokról	6
1.1.1. Az emulátor fogalma	6
1.1.2. Az emulátorok típusai	6
1.1.3. Az emulátorok jövője	7
1.2. Nintendo Game Boy	7
1.2.1. Története, jelentősége	8
1.2.2. Hardver specifikáció	8
1.2.3. Boot ROM	10
2. A fejlesztési folyamat	12
2.1. A fő ciklus	12
2.2. Alkalmazott eszközök	13
2.2.1. A Rust programozási nyelv	14
2.2.2. A <code>minifb</code> könyvtár	14
2.2.3. Fejlesztői környezet	15
2.2.4. <i>Debugger</i>	16
2.2.5. Memóriatérkép	17
2.3. A feladat specifikációja	18
3. A processzor és a memória implementációja	20
3.1. CPU	21
3.2. Utasításkészlet	22
3.3. RAM	22
3.4. Időzítők, interrupt kezelés	22
4. Függelék	23
4.1. A Nintendo Game Boy hivatalos architektúrája	23
4.2. A processzor opkód táblái	24
Nyilatkozat	26
Köszönetnyilvánítás	27
Irodalomjegyzék	28

Feladatkiírás

A Nintendo Game Boy egy 1989-ban bemutatott, 8 bites kézi videojáték-konzol. A konzolban egy Zilog Z80 (az Intel 8080 utódja) processzor működik, kiegészítve néhány specifikus utasítással. A Game Boy emulátor fejlesztésének bemutatása során a CPU utasításait, a GPU renderelésének működését, a memóriakezelést, és a megszakítás-vezérlést kell implementálni. Ahhoz, hogy ezek megfelelően működjenek, a CPU frekvenciájára, illetve a képfrekvenciára is tekintettel kell lenni.

A játékkonzol emulátorok fejlesztése során a szűk, ezzel foglalkozó fejlesztői réteg kialakított egy egyértelmű, jól követhető fejlesztési folyamatot. A dolgozatban ezen keresztül kerüljenek bemutatásra a Nintendo Game Boy emulátor fejlesztési fázisai.

A tesztelés a más Zilog Z80 emulátor fejlesztők által készített teszt ROM-okon történjen.

Tartalmi összefoglaló

- **A téma megnevezése :**

Egy emulátor fejlesztési fázisainak bemutatása a Nintendo Game Boy hardveren keresztül, Rust nyelven implementálva.

- **A megadott feladat megfogalmazása :**

A feladat egy Nintendo Game Boy emulátor implementálása, és fejlesztési fázisainak bemutatása. A bemutatás során a CPU utasításait, a GPU renderelésének működését, a memóriakezelést, és a megszakítás-vezérlést kell érinteni, illetve az egyéb kisebb, de a működéshez elengedhetetlen megoldások is megemlítsre kerülnek. Ahhoz, hogy ezek megfelelően működjenek, a CPU frekvenciájára, illetve a képfrissítési gyorsaságra is tekintettel kell lenni.

- **A megoldási mód :**

Az emulátor fejlesztő közösség által összegyűjtött, – *reverse-engineered* – információkra, illetve a processzor gyártója által kiadott technikai dokumentációra hagyatkozva felépítettem és implementáltam a CPU struktúráját, utasításkészletét, majd a többi modult, részegységet. Meghatároztam a modulok közti kommunikációt, időzítéseket, adatfolyamot. A videojáték-, illetve teszt ROM-ok byte-jait sorra beolvasva az emulátor meghatározza a megfelelő műveletet, meghatározott időközönként renderel, illetve kezeli a megszakításokat.

- **Alkalmazott eszközök, módszerek :**

Az emulátor Linux rendszeren, Rust nyelven került implementálásra, a `rustc` fordító, illetve a `cargo` package manager segítségével. A rendereléshez a `minifb` libraryt használtam, ami egy nagyon egyszerű framebuffer használatát teszi lehetővé. A fejlesztésre került egy debugger eszköz, illetve egy memóriatérkép eszköz is, ami nagyban megkönnyítette a hibakeresést.

- **Elért eredmények :**

Az implementált emulátor képes futtatni Memory Banking nélküli videojáték ROM-okat, az inputra az elvárásoknak megfelelően reagálva. A processzor műveletek és a renderelés az eredeti konzollal megegyező eredményt adnak. A közösségi Game Boy teszt ROM-ok szinte mindegyikét sikerrel végrehajtja.

- **Kulcsszavak :**

Nintendo, Game Boy, emulátor, fejlesztés, Rust

Bevezetés

A számítástechnikában az emuláció fogalma nem új keletű. Különböző területeken, különféle problémák megoldására használnak emulátorokat, ugyancsak különböző okokból. A nyomtatóktól kezdve, a DOS-kártyákon keresztül, a többmagos rendszertervezésen át egészen a videojáték konzolokig terjed a paletta - nem túlzás azt állítani, hogy az emulátorok ott vannak a mindennapjainkban.

Ezen diplomamunka a videojáték konzolok emulátorainak fejlesztésére fókuszál. Többféle cél állhat a háttérben, ha valaki ilyen emulátor fejlesztésére adja a fejét: a régi hőskorbéli konzolok digitális megőrzése vagy életre keltése, későbbi szoftverfejlesztés az emulált hardveren, esetleg hobbiként. Az utóbbi évek tendenciája azt mutatja, hogy ez utóbbi ok egyre gyakoribb - az emulátor fejlesztői közösség napról napra nagyobb és aktívabb, szokások és kisebb fejlesztői folklór alakult ki az emulátor készítését illetően - a dolgozat ennek bemutatására helyezi a hangsúlyt.

Az emulátor fejlesztés szemléltetése Nintendo Game Boy kézi videojáték konzolon keresztül fog történni, amely a maga idejében egy igazán sikeres konzol volt, és tulajdonképpen kultusz épült köré. A 8 bites architektúrájából adódóan kevésbé bonyolult felépítéssel rendelkezik, népszerűségéből adódóan jól dokumentált, így az emulálásának implementációjához nincs szükség túl sok *reverse-engineering* gyakorlatra.

A dolgozat első néhány fejezetében az emulátorokról, a Nintendo Game Boy hardveréről, specifikációjáról, illetve a későbbi fejlesztés workflow-járól fog szó esni. Ezekben a fejezetekben van megfogalmazva, illetve leírva az, hogy pontosan mi az az emulátor, milyen hardver emulációjáról van szó, és hogy az emuláció teljes implementálásáig milyen pontokon keresztül vezet az út. A következő nagyobb logikai egység az implementáció. Ennek részeként először bemutatásra kerülnek az alkalmazott eszközök, technológiák, majd az emulátor pontos és elvárt specifikációjának leírását az igazi implementációs szakasz követi.

A processzor modellezése a regiszterek, flagek, és egyéb jellemzők megtervezésével kezdődik, majd következő lépésként az utasításkészlet megvalósításával folytatódik. A CPU-hoz szorosan kapcsolódó memória ez után kerül tárgyalásra. A memória ismertetése után az időzítők, majd a PPU felépítése és működése szerepel. Az implementáció ezen pontján a Boot ROM már futtathatóvá válik, erről is esik majd néhány szó. A fejlesztési részt a joypad jellemzői és megoldásai zárják.

A dolgozat zárásaként bemutatásra kerül az emulátor használata, illetve a fejlesztésből adódó dependenciák, majd végül a teszt ROM-ok jellemzői, futtatásuk, és a futtatási eredményeik.

1. fejezet

Az emulátorok és a Nintendo Game Boy

1.1. Az emulátorokról

Az utóbbi évtizedekben végbement – és jelenleg is tartó – technikai fejlődés következményeként rendkívül gyors a technológiai elavulás. Ennek következményeképp az eszközök életciklusa megrövidül, értékük rohamosan csökken. Gyakran előfordul azonban, hogy szükség van a régi *legacy* rendszerekre, vagy elengedhetetlen a visszafelé kompatibilitás, esetleg szeretnénk az adott hardvert a számítástechnikai jelentősége miatt valamilyen formában megőrizni, használhatóvá tenni. Az emulátorok ezekre a problémákra igyekeznek megoldást kínálni – persze rendkívül sok egyéb felhasználási terület mellett.

1.1.1. Az emulátor fogalma

Definíció szerint olyan hardvert vagy szoftvert nevezünk **emulátornak**, amely lehetővé teszi, hogy egy számítástechnikai rendszer (szokás ezt *host*-nak nevezni) úgy viselkedjen, mint egy másik számítástechnikai rendszer (ez pedig a *guest*). Jellemzően az emulátor a *host* rendszer számára teszi lehetővé olyan szoftver futtatását vagy periféria használatát, amely a *guest* rendszerhez lett kifejlesztve. Röviden megfogalmazva az emulátor egy olyan hardver vagy szoftver, ami egy másik eszközt vagy programot emulál, imitál.

1.1.2. Az emulátorok típusai

Az emulátorok többsége csak a hardver architektúrát emulálja – ha operációs rendszer vagy egyéb szoftver is szükséges az emuláláshoz, akkor azt is biztosítani kell. Ebben az esetben az operációs rendszert és a szoftvert *interpretálni* (értelmezni) fogja az emulátor. A gépi kód *interpreteren* kívül azonban az emulátornak tartalmaznia kell a *guest* hardver minden lehetséges jellemzőjét, és viselkedését is virtuálisan: ha például egy adott memóriahelyre való írás befolyásolja azt, hogy mi jelenik meg a képernyőn, úgy azt is emulálni kell. Habár lehetne az emulációt extrém részletességgel, atomi szinten végezni – például az áramkör adott részei által kibocsátott pontos feszültség-ingadozás emulálásával, stb. – , ez egyáltalán nem gyakori, az emulátorok általában megállnak a dokumentált hardver specifikáció, és digitális logika szimulációjának szintjén.

Némely hardver hatékony emulálásához extrém pontosság szükséges: az óraciklusokat, nem dokumentált jellemzőket, kiszámíthatatlan analóg elemeket, és *bugokat* mind-mind

implementálni kell. A klasszikus otthoni számítógépek esetében (például a Commodore 64) ez hatványozottan igaz, mert az ezekre a hardverekre írt szoftverek gyakran kihasználtak alacsony szintű programozási trükköket, melyeket főként a videojáték programozók és a *demoscene*¹ fedeztek fel.

Ezzel szemben léteznek azonban olyan platformok, amelyek alig használják a közvetlen hardver elérést, jó példa erre a PlayStation Vita. Ezekben az esetekben elég egy kompatibilitási réteget megvalósítani, amely a *guest* rendszer rendszerhívásait fordítja le a *host* rendszer hívásaira.

1.1.3. Az emulátorok jövője

A videojáték-konzol emulátorok világa, illetve az emulátor fejlesztő közösség helyzete igen érdekes. Az egyik oldalról megvizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy egyre nagyobb népszerűségnek örvendő területről van szó. Ami a másik oldalt illeti – a helyzet nagyon homályos. Újabb és újabb konzolok jelennek meg, egyre rövidebb életciklussal és egyre bonyolultabb architektúrával. Jól mutatja ezt a PlayStation 3 példája: 12 éve, 2006-ban jelent meg, és tökéletes emulátor még nem készült hozzá. A közösség nem tudja tartani a tempót a bonyolultság, és a rövid életciklusokból adódó szoros határidők miatt.

Sokak szerint viszont a jövőben nemhogy nehezebb, hanem inkább könnyebb lesz az emuláció: véleményük szerint a hardver emulációja nem lesz könnyű, viszont az utóbbi években nagyon sokat javult a szoftverek minősége és tisztasága egyaránt. A játékfejlesztők rá vannak kényszerítva az API-k (*Application Programming Interface* – alkalmazásprogramozási interfész) használatára a hardver *bugjainak* kihasználása és a trükközés helyett, és ez lehetőséget adhat az API-kon alapuló emuláció elterjedése felé.

Fontos megemlíteni egy 2010-ben indult közösségi projektet, a RetroArch-ot, amely a videojáték konzol emulátorok számára biztosít egy prezentációs réteget, ún. *frontend*-et, amely egybefogja, és használhatóvá, futtathatóvá teszi a vele kompatibilis emulátorokat. Ez a megoldás nagyban megkönnyíti a felhasználók életét, hiszen több tucatnyi rendszer emulátorát érhetik el egyetlen felületen keresztül, és a fejlesztők számára is jelent egy enyhe szabványosítási törekvést.

Ahogy a fenti két vélemény, és a RetroArch példája is mutatja, sokan sokféleképpen vélekednek az emulátorfejlesztés jövőjéről, nem beszélve a frissen induló közösségi projektekről – szinte biztosan kijelenthető, hogy ez a terület nem fog egyhamar megszűnni.

1.2. Nintendo Game Boy

Egy emulátor fejlesztési folyamatának bemutatására a Nintendo Game Boy tökéletes példa több szempontból is. Elsősorban széleskörűen ismert, ebből adódóan az emulátor fejlesztői közösség által is jól dokumentált, a hardver szinte az utolsó részletig vissza lett fejtve. Ezekből a dokumentációk tehát jó kiindulási alapot nyújtanak. Az is fontos szempont, hogy a hardver a 8 bites érából származik, ami szinte garantálja az egyszerűbb architektúrát (ez persze relatív), így a könnyebb implementálhatóságot. Szintén megemlítendő, hogy a fejlesztői közösség által készített teszt ROM-ok nagyban segítik a

¹ A *demoscene* nemzetközi underground számítástechnikai szubkultúra, amelynek célja különböző számítógépes digitális művészeti alkotások (*demók*) készítése.

hibakeresést, verifikációt.

1.2.1. Története, jelentősége

1.1. ábra. A Nintendo Game Boy logója

A Game Boy egy Nintendo által gyártott hordozható videojáték konzol, amit a nagyközönség számára 1989-ben mutattak be. Ez volt a gyártó első 8 bites kézi konzolja, amihez a játékokat cserélhető kazetta formájában (angolul *cartridge*) lehetett megvásárolni.

Az okos marketingnek, és a jó Nintendo *brand*-nek köszönhetően a Game Boy kora legsikeresebb kézi konzolja lett, annak ellenére, hogy a versenytársaihoz (Atari Lynx, Sega Game Gear) mérten elavult technológiát használt. Ez egyben azt is jelentette, hogy a Game Boy-ban használt alkatrészek olcsóbbak, ismertebbek és kiforrottabbak voltak, mint a riválisoké. A tervezők alapgondolata az volt, hogy régebbi technológiát használnak fel innovatív módon. A konzol sikerét az olcsósága, az akkumulátor időtartama, és a platformon elérhető rengeteg játék mennyisége és minősége koronázta meg. Az 1997-ig értékesített 60 milliós példányszám a Game Boy-t a gyártó egyik legsikeresebb termékévé tette. A készülék jellegzetes logója a 1.1-es ábrán látható.

1.2.2. Hardver specifikáció

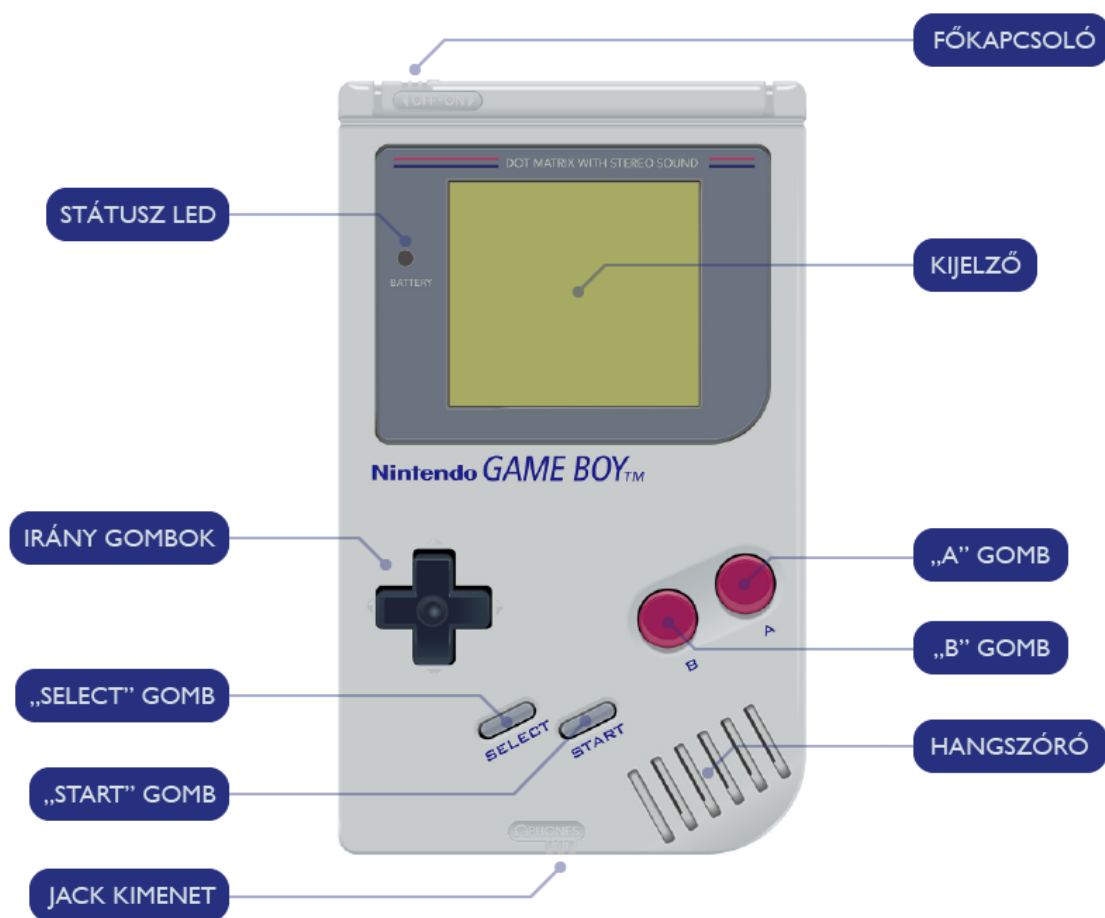
A hardver specifikációját két logikai egységre lehet osztani: a Game Boy hardverére és a *cartridge* hardverre. Ugyan ezek együtt alkotnak egészet, hiszen egyik sem használható a másik nélkül, ám technikailag két különálló egységről beszélhetünk.

Game Boy

A konzol külseje, és kezelőszervei a 1.2-es ábrán figyelhetők meg, az általa tartalmazott hardver elemek pedig a következők[2]:

- **CPU**: a 8 bites *Zilog Z80*-as CISC-processzor architektúráján alapuló – annak utasításkészletén enyhén módosított változata – *Sharp LR35902*.
- **RAM**: 8 kB beépített S-RAM
- **VRAM** (video memória): 8 kB beépített
- **ROM**: 256 Byte (Boot ROM-nak fenntartva)

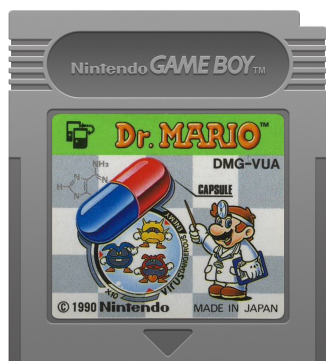
- **Hang:** 2 négyszögjel generátor, 1 programozható 32 mintás 4 bites PCM hullám, 1 fehér zaj, és egy audio bemenet a kazettából. (A külső kazetta bemenetet soha egy piacra dobott játék sem használta.) A jack kimeneten keresztül sztereó hangot ad.
- **Kijelző:** 166×144 pixel felbontású LCD kijelző, mérete átlósan 66 mm.
- **Színpaletta:** 4 árnyalat 2 biten tárolva – világos zöldtől a sötét zöldig.
- **Tápellátás:** 4 db AA elem, amely megközelítőleg 14-35 óra játékidőt biztosít.

1.2. ábra. A Game Boy és részei

Cartridge

A konzolhoz tartozó játék kazettákat a konzol hátuljába kellett címkével kifelé fordítva becsúsztatni. Ezek a kazetták jól felismerhetőek voltak a jellegzetes (nagyreszt) szürke színükről, illetve az elejükre ragasztott, az adott játékot ábrázoló címkéjükéről, ami a 1.3-es ábrán is megfigyelhető. A Game Boy-hoz több típusú kazetta volt forgalomban, melyet az indokolt, hogy némely játék nagyobb erőforrást igényelt a futásához. A konzolnak köztudottan kicsi volt a memória mérete, így a játékfejlesztőknek különféle trükköket kellett bevetniük ahhoz, hogy a játékaikat futásra bírják. Erre a problémára a *Memory Bank Controller* alkalmazása volt a megoldás, ennek használatával a fejlesztők számára nagyobb ROM, illetve *MBC* verziótól függően nagyobb RAM volt elérhető. Az *MBC* részleteiről és típusairól az egyik későbbi fejezetben lesz szó.

1.3. ábra. A *Dr. Mario* játék kazettája

A kazetták többségében volt egy CR2025-ös típusú gombelem is, ami az elmentett játékállások tárolásából adódó erőforrás-ellátásért felelt. Az elem viszont nem tartott örökké – így mikor hosszú idő után ugyan, de lemerült, az összes mentett állás elveszett.

További érdekesség még a *cartridge*-ekkel kapcsolatban a Nintendo által kifejlesztett korabeli (de meglepően hatékony) másolásvédelmi és *homebrew*²-fejlesztőket kizáró mechanizmus. Annak érdekében hogy a kazettákat ne lehessen lemásolni és így terjeszteni, illetve a gyártóval kapcsolatba nem lépő hobbi fejlesztők ne tudjanak játékot kiadni a platformra, a Nintendo szokatlan, de hatékony megoldást választott. Amikor a felhasználó behelyezi a kazettát a Game Boy-ba, és bekapcsolja azt, akkor a Boot ROM lefutását követően a játék csak akkor indul el, ha a játék kódjában megtalálhatók a Nintendo logót alkotó byte-ok. Ha ez hiányzik, akkor a játék nem fog futni. A trükk az, hogy ugyan a törvény nem tiltja, hogy játékokat fejlesszenek a hobbi fejlesztők a konzolra, viszont a Nintendo logó felhasználását szerzői jogi törvények védik. Így, ha a hobbi fejlesztő terjesztené a játékát, akkor be kell ágyaznia a Nintendo logót a kódba, amivel viszont szerzői jogi szabályokat sért. Ezzel a Nintendo elérte, hogy a konzolra kiadott játékok minősége magas legyen, hiszen minden játék kiadásáról végső soron ők döntöttek.

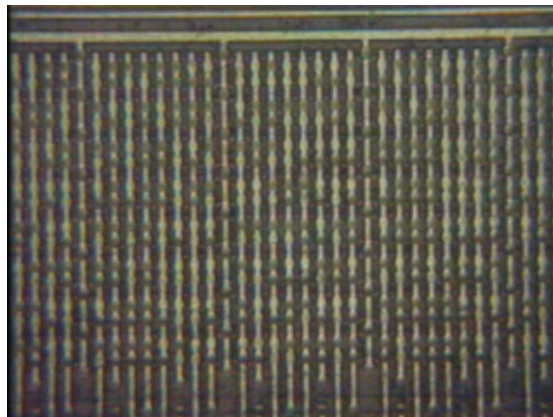
1.2.3. Boot ROM

A Nintendo Game Boy Boot ROM-ja végzi a hardver elindulását követő inicializáló folyamatokat, illetve az előző részben említett másolásvédelmi eljárást. A ROM pontos tartalma egészen 2003-ig ismeretlen volt – ekkor viszont egy *Neviksti* nevű felhasználó publikálta a *cherryroms.com* fórumára a program teljes változatát. *Neviksti* azt is leírta, hogy hogyan sikerült visszafejtenie a kódot: a Game Boy processzor chip tetejének leszedése után mikroszkóppal megvizsgálta az áramkört, majd amint megtalálta a Boot ROM

² A *homebrew* fogalmat azokra a videojátékokra vagy egyéb szoftverekre használjuk, amelyeket a fogyasztói réteg készít el a zárt forrású hardverekre, platformokra – tehát nincsenek kapcsolatban a célhardver gyártójával.

(a) A Sharp LR35902 CPU

(b) A Boot ROM bitjei

1.4. ábra. A CPU és a Boot ROM

lehetséges helyét (256 kB ROM van elkülönítve erre a CPU-ban), lefényképezte azt, majd bitről bitre haladva rekonstruálta a bináris állományt. A teljes processzor madártávlati nézete a 1.4-es ábrának (a) részén látható, a belenagyított (b) ábrán pedig az áramkör Boot ROM-ot tároló része szerepel, amin szemmel is jól láthatók a programot alkotó bitek.

2. fejezet

A fejlesztési folyamat

Ahogy már az előző fejezetekben is említésre került, az emulátor fejlesztői szubkultúrában többé-kevésbé kialakult egyfajta irányelv, amit érdemes követni az emulátor fejlesztésénél. Természetesen olyan leírást nem lehet készíteni ami bármilyen konzol emulátorának fejlesztésére használható – a hardverek különbözősége és a speciális megoldások nem teszik ezt lehetővé. Azt viszont meg lehet tenni, hogy egy általános tervezési mintát meghatározzunk, és a tervezésnél - implementálásnál ezt követjük.

Az első teendő mindenképpen a lehető legtöbb tudásanyag összeszedése ilyen-olyan forrásokból: internetről, régi szaklapokból, esetleg magát a hardvert tanulmányozva. Nagy segítséget jelenthet például ha már valaki belekezdett ugyanazon hardver emulátorának fejlesztésébe, hiszen fontos információkkal szolgálhat. Egyes hardver emulátorok köré közösségek is összegyűlnek: így van ez a Game Boy esetén is. Ez a közösség egy honlapon gyűjtötte egybe az elérhető összes – eddig fellelt – információt a konzolról. A legfontosabb dokumentum azonban minden emulátor fejlesztése kapcsán a processzor dokumentációja, hiszen – ahogy majd látni a későbbiekben erre ki is térek – ezt fogjuk először implementálni. Mielőtt az implementációs szakaszba lépnénk, célszerű átgondolni az emulátor leendő struktúráját, működését, illetve az alkalmazott eszközöket. Továbbá az elvárt működést, az *inputot* és az *outputot* is át kell gondolni a tényleges fejlesztési munkálatok előtt.

TODO TODO TODO TODO TODO TODO TODO TODO TODO TODO TODO TODO

A fenti ... ábrán látható módon fog alakulni az emulátor felépítése, architektúrája. Ahogy az jól megfigyelhető, a CPU áll a középpontban, ez tartalmazza a fő ciklust is. A többi modul ehhez csatlakozva, de külön álló egységként képzelhető el. Ennek megfelelően a fejlesztést a processzor megvalósításával kell kezdeni, majd a különálló modulok implementálásával folytatni. Ezen részegységek fejlesztésének időrendi sorrendje többnyire szabadon megválasztható, viszont célszerű a CPU - MMU - IRQ - PPU sorrendet követni. A 2.1-es alfejezetben lesz szó az emulátor "magjáról", a fő ciklusról, amely a processzor (és így a többi modul) alapját képezi.

2.1. A fő ciklus

A fő ciklus a Game Boy utasítás-végrehajtását emulálja, aminek egy leegyszerűsített modellje bármilyen Neumann-elvű számítógép processzorára illeszkedni fog. Ezt a fő ciklust elterjedtebb nevén **betöltő-dekódoló-végrehajtó** ciklusnak is nevezik. Lépései a

következők[1]:

1. A soron következő utasítás betöltése a memóriából az utasításregiszterbe.
2. Az utasításszámláló (másnéven *Program Counter*, vagy PC) beállítása a következő utasítás címére.
3. A beolvasott utasítás típusának meghatározása.
4. Ha az utasítás memóriabeli szót használ, a szó helyének meghatározása.
5. Ha szükséges, a szó beolvasása a CPU egy regiszterébe.
6. Az utasítás végrehajtása.
7. Vissza az 1. pontra.

A fenti szerkezet valamilyen módon minden emulátorban megtalálható, ez a felépítés alapja. A ciklus addig ismétlődik, amíg egy `HALT`, vagy egyéb kilépést/megállást szolgáló utasítás nem érkezik végrehajtásra. Természetesen a megszakításkezelő valamelyest beleszól a ciklus működésébe, de erről majd egy későbbi fejezetben lesz szó.

A Game Boy emulátorban a fenti szerkezet egy egyszerűbb változata működik, ami vázlatszerűen így néz ki:

```
loop { // endless loop
    let next_byte = fetch_byte();
    let instruction = decode_instruction(next_byte);
    execute(instruction);
}
```

A fenti függvényeket, és azok működését a későbbiekben fogom részletezni.

A fő ciklus megtervezése tipikusan a CPU alap struktúrájának (regiszterek, RAM, stb.) implementálása után következik. Ezek után jöhet csak a legtöbb emulátor leghosszabb és legrepetitívebb része: a CPU műveleteinek implementálása.

2.2. Alkalmazott eszközök

A fejlesztéshez alkalmazott eszközök meghatározása fontos tényező, hiszen nagyban megkönnyíthetjük vagy megnehezíthetjük a saját munkánkat. Először is célszerű egy programozási nyelvet választani, lehetőség szerint olyat, amihez léteznek olyan *library*-k, amelyekkel megvalósítható a program. Emellett az is lényeges, hogy a programozási nyelv gyors binárist generáljon – természetesen megvalósíthatjuk az emulátort *Javascript* nyelven is, csak észrevehetően lassabb lesz, mint mondjuk a C++-os variánsa.

A programozási nyelv mellett a *debug*-olást nagyban megkönnyíti egy *disassembler*, vagy optimális esetben egy másik emulátorhoz készített *debugger*. A ROM fájlokhoz szükséges lehet még egy *hex editor*¹, hogy pontosan lássuk azt, hogy milyen bájtokkal dolgozunk. Ahhoz hogy lássuk, hogy a memóriában milyen adatok szerepelnek, célszerű egy memóriatérkép eszközt készíteni a fejlesztés során.

¹ A *hex editor* egy olyan szoftver, amely segítségével megtekinteni és módosítani lehet egy bináris adatfájlt. A "hex" előtag a hexadecimális rövidítésből ered: a bináris fájl bájtjait 16-os számrendszerben mutatja a program.

2.2.1. A Rust programozási nyelv

Az emulátor fejlesztéséhez a Rust programozási nyelvet választottam, több okból. Egyrészt ez előtt egy kisebb emulátor projekten dolgoztam a nyelvvel, és már akkor megtetszett az egyszerűsége, a környezete, a nyelv köré alakult közösség. Másrészt a nyelvet az ehhez hasonló performancia-orientált feladatokra tervezték.

A **Rust** a fejlesztők weboldala szerint egy 2006 óta fejlesztett, rendszerfejlesztésre készített nyelv, amely villám gyorsan dolgozik, megelőzi a szegmentációs hibákat, és garantáltan gátolja a versenyhelyzetek kialakulását. Erősen típusos nyelv, szintaktikailag a C++-hoz hasonlít, viszont hozzá képest biztonságosabb memóriakezelést biztosít a sebesség megtartásával. A Rust világában tehát nincsen null pointer, lógó pointer, és versenyhelyzet sem. A fejlesztését és tervezését a Mozilla kutatói részlege kezdte el, majd idővel közösségi projektté alakult. Jelenleg 1.24.1-es jelzésű az aktuális verzió.

Fontos még megemlíteni, hogy a *Stack Overflow* weboldalon megrendezett éves fejlesztői kérdőív kitöltések alapján 2016-ban, 2017-ben és 2018-ban is a Rust nyerte a "leginkább kedvelt programozási nyelv" kategóriát. Egyéb érdekesség, hogy jól megfigyelhető, hogy az emulátor fejlesztő közösség túlnyomó többsége vagy C++-ban, vagy Rust-ban fejleszt – ez a nyelv kényelmességének, eleganciájának és sokoldalúságának is köszönhető.

Maga a nyelv szépsége azonban még nem minden – a nyelv mellett a **Cargo** eszköz egy fontos szempont. A Cargo nyilván tartja és rezolválja a Rust projektekben összeszedett függőségeket, illetve *buildeli* a projektet. Két *metadata* fájlban tárolja a projekttel kapcsolatos információkat, melyek alapján beszerzi és buildeli a projekt függőségeit. Ezt követően meghívja és futtatja a `rustc` fordítót a megfelelő paraméterekkel. A Cargo a külső *libraryket*, illetve függőségeket a *crates.io* közösségi központi repozitóriumból szerzi be.

2.2.2. A minifb könyvtár

Mivel grafikus programról beszélünk, ezért az ablakkezelés és az emulátor vizuális *outputja* fontos tényező. Ehhez – ha lehetséges – minél egyszerűbb és gyorsabb külső könyvtárat kell használnunk, ha szeretnénk megkönnyíteni és felgyorsítani a munkafolyamatunkat. A *minifb crate* ezt teszi lehetővé, hiszen ez egy platformfüggetlen, Rust-ban írt *library*, amivel az operációs rendszer által kínált natív ablakokat lehet megnyitni, és feltölteni egy 32 bites *bufferrel*. Támogatja a billentyűzet és egér eseménykezelést, és némely operációs rendszer esetén (Windows, macOS) a menürendszereket.

A használata nagyon egyszerű:

```
window : Window::new("RUST BOY",           // name
                      160,                   // width
                      144,                   // height
                      WindowOptions {        // other options
                        resize: false,
                        scale: Scale::X2,
                        ..WindowOptions::default()
                      }).unwrap()
}
```


Amint látható, négy kötelezően megadandó paramétere van a `Window` struktúra konstruktorának, melyek rendre:

- `name`: az ablak címsorában szereplő szöveg,
- `width`: az ablak szélessége pixelben,
- `height`: az ablak magassága pixelben,
- `WindowOptions`: az egyéb ablakbeállításokat tartalmazó struktúra.

A negyedik paraméternél kiválaszthatjuk, hogy a default ablakbeállításokat szeretnénk-e – amennyiben igen, `WindowOptions::default()`-ot kell megadni. Ha saját beállításokat kívánunk megadni ebben a `WindowOptions` struktúrában, rendre ezek közül választhatunk:

- `borderless`: ezzel megadható, hogy az ablaknak legyen-e kerete vagy sem,
- `title`: ezzel megadható, hogy az ablaknak legyen-e címe vagy sem
- `resize`: ezzel megadható, hogy az ablak átméretezhető legyen-e vagy sem
- `scale`: ezzel a struktúrával megadható, hogy az ablak mekkora nagyítással jelenjen meg, választható opciók: `X1`, `X2`, `X4`, `X8`, `X16`, `X32`.

A konstruktor meghívását követően az ablak tartalmát (és a `framebuffer`-t) a következőképpen frissíthetjük:

```
window.update_with_buffer(&framebuffer).unwrap();
```

ahol a `&framebuffer` egy `&[u32]` típusú, `u32` számokat tároló, `width * height` méretű tömbre mutató referencia. A tömbben lévő számok tárolják el az adott pixel színét az ablakban: hexadecimálisan megadva az első két karaktert figyelmen kívül hagyjuk, majd az utána következő 6 karakter adja a szín hexadecimális megfelelőjét:

`FF FF FF FF`

A fentiek alapján látszik, hogy a második `FF` tag a piros (R), a harmadik `FF` tag a zöld (B), a negyedik `FF` tag pedig a kék (B) színért felel. Külön-külön tehát az RGB kódokat, míg együtt a hexadecimális színkódot kapjuk.

2.2.3. Fejlesztői környezet

A fejlesztést *elementary OS*² rendszeren végeztem. Az emulátor fejlesztés sajátosságai miatt feleslegesnek éreztem egy IDE³ használatát, hiszen ha a programkód szintaxisa megfelelő, onnantól kezdve a hibakeresést az IDE-k által kínált eszközök sem tudják megkönnyíteni, ahhoz saját *debugger*-t kell írni. Ilyen fejlesztői környezet használata helyett

² Az *elementary OS* egy *Ubuntu* alapú Linux disztribúció.

³ Az integrált fejlesztői környezet (angolul IDE, azaz Integrated Development Environment) a neve a számítógép-programozást jelentősen megkönnyítő, részben automatizáló programoknak.

tehát a klasszikusnak mondható szövegszerkesztő (Atom, Rust *linterrel*⁴) és terminál párost használtam, a `rustc` fordító *warningjaira* és *errorjaira* hagyatkozva.

A `rustc` fordító *targetjeként* a `stable-x86_64-unknown-linux-gnu` beállítást használtam (alapbeállítás), ami a "hagyományos" 64 bites Linux disztribúciókra optimalizált fordítási paraméterezés. A fordítást, futtatást és a külső függőségek (*libraryk*) beszerzését a Cargo eszközzel valósítottam meg.

2.2.4. Debugger

0x34 : IMC (HL)	A	0x00	B	0x00
0x21 : LD HL,nn 0xFF 0xE6	C	0x08	D	0x00
0x34 : IMC (HL)	E	0x10	F	0x00
0x21 : LD HL,nn 0xFF 0xE5	H	0xFF	L	0xE6
0x34 : IMC (HL)	SP	0xCFFF		
0x21 : LD HL,nn 0xFF 0xE2				
0x20 : JR WZ				
0x05 : DEC B				
0x2C : IMC L				
0x28 : JR Z, 0x1				
0xA7 : AND A,A				
0x7E : LD A, (HL)	PC	0x354		
0x20 : JR WZ, - 0x9				
0x05 : DEC B				
0x2C : IMC L	FLAG	0b0000		
0x28 : JR Z, 0x1				
0xA7 : AND A,A				
0x7E : LD A, (HL)				
0x06 : LD B, 0x2				
0x21 : LD HL,nn 0xFF 0xA6				
0x20 : JR WZ, 0x1B				
0xFE : CP A, 0xF				
0xFF : AND A, 0xF				

2.1. ábra. Az emulátorhoz fejlesztett debugger

Fontos eszköz volt a fejlesztés során a *debugger*, amelyet az emulátorral párhuzamosan fejlesztettem. Nagyon hasznos, hogy pontosan végig lehet követni az emulátor működését, és az egyes processzorműveletek után beállt állapotokat, hiszen ez nagyban megkönnyíti a hibakeresést. A 2.1-es ábrán láthatjuk az eszközt működés közben: bal oldalon találhatóak a már elvégzett műveletek, a jobb oldal pedig a regiszterek állapotát mutatja.

Az elvégzett műveletek listájában legfelül a legutóbb végrehajtott művelet szerepel, a végén pedig a legrégebbi. A program az utolsó 50 állapotot tudja eltárolni, melyek közül az éppen kijelölt, aktív elemet piros kiemelés jelzi. Az egyes listaelemek az alábbi módon épülnek fel:

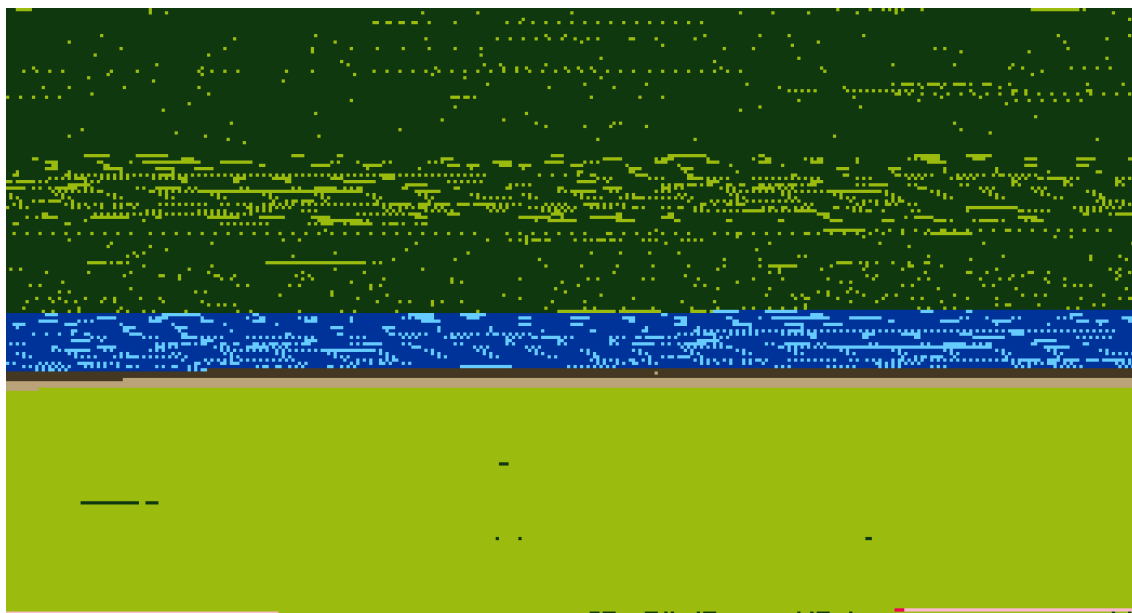
0x21 : LD HL,nn 0xFF 0xE6

⁴Olyan eszközöket nevezünk *linternek*, amelyek a forráskódot analízálva programozási hibákat, *bugokat*, stílusbeli hibákat, vagy gyanús felépítéseket jeleznek a felhasználónak.

A 0×21 jelzi az aktuális művelet *opkódját*⁵, mellette szerepel a művelet *mnemonikja*⁶, jelen esetben az LD HL, nn. A harmadik tag a művelet által beolvasott, és (operandusként) felhasznált bájtokat tartalmazza, itt: $0 \times FF$ $0 \times E6$. A példában (és a *debuggerben* is) be van színezve az utasítás – ennek egyszerű oka van: az utasításokat kategóriákra bontottam, majd külön színeket rendeltem hozzájuk, így már ránézésre is meg lehet mondani, hogy milyen típusú műveletről van szó. A mellékletként csatolt opkód táblázatban lévő színek megegyeznek a *debuggerben* látható színekkel.

A *debugger* jobb oldalában foglal helyet a regiszterek nézete, itt található meg rendre az összes regiszter, a *Stack Pointer*, és a *Program Counter* értéke, valamint az F Flag regiszter értéke binárisan – hogy látható legyen az összes általa tartalmazott flag állapota. Ezen értékek annak függvényében változnak (és mutatják az aktuális értékeket), hogy épp melyik művelet van kijelölve.

2.2.5. Memóriatérkép

2.2. ábra. Az emulátorhoz fejlesztett memóriatérkép eszköz

A *debugger* mellett a másik sokat használt eszköz a memóriatérkép. Ebben az ablakban megjelenik a Game Boy memóriájának összes bájtja, egy-egy pixel által reprezentálva. Az adott pixel világos, ha a bájt nulla, egyébként pedig sötétebb árnyalatú. A 2.2-es ábrán megfigyelhető, hogy több féle szín is megjelenik – ezek jelölik az egyes fontosabb, elkülönülő részeket a memóriában. A színeket is bevonva a reprezentációba a *debuggerhez* hasonlóan ennél az eszköznél is ránézésre leolvashatók adatok. Ahhoz, hogy pontosan megtudjuk egy adott bájt értékét és pozícióját a memóriában, rá kell kattintani, és a

⁵ Operációkód, azaz műveleti kód, vagy műveleti jelkód, utasításkészletek leírásában műveleti jelrész. A CPU által beolvasott bináris szám, amit végrehajtható utasítás kódjaként értelmez.

⁶ A mnemonik az informatikában általában hosszabb elnevezésű művelet(sor) elnevezésére használatos rövidítés, amelyet az egész kifejezés helyettesítésére alkalmaznak, pl.: ADD, SUB.

terminál ablakban kiírásra kerülnek a szükséges információk. A kiírt adatok a következő formában jelennek meg a terminál ablakban:

```
BYTE : 0x46 0b01000110 - POSITION : 0x7984
```

Értelemszerűen a BYTE után szereplő két szám az egérrel kijelölt bájt értékét mutatja, míg a POSITION után szerepel a bájt helye a memóriában.

A Game Boy architektúrájában gyakori, hogy egyes regiszterek a memóriában kapnak helyet – erről a későbbiekben szó lesz –, és a memóriatérkép megoldással könnyedén meg lehet figyelni ezek értékeit, esetleg változásait. Emellett a dedikált és külön színnel kiemelt memória részeken látszik, hogy fel van-e töltve, vagy teljesen üres – egy *sprite* renderelési *bug* kijavítását nagy mértékben megkönnyítette az, hogy látszott a memóriatérképen a *spriteok* hiánya.

2.3. A feladat specifikációja

Az emulátornak a feladatkiírásban meghatározott feltételeket kell teljesítenie, azaz:

- a CPU utasításokat és működését,
- a PPU renderelésének működését,
- a memóriakezelést,
- a megszakításvezérlést.

Ahhoz, hogy ezeket a feltételeket teljesíteni tudja, szükséges az *input* és *output* adatok (működés) pontos meghatározása.

Az input elvárt formai és tartalmi követelményei:

Az emulátor *inputjaként* a Game Boy DMG⁷ videojáték konzolhoz írt videojátékok ROM-jait adhatjuk meg, illetve a visszafejtett Boot ROM-ot. Videojátékok esetén az emulátor csak a MBC (*Memory Bank Controller*) nélküli ROM-okat képes futtatni. Előfordulhatnak olyan nem ismert, videojáték programozók által kihasznált *bugok*, amelyek gátolják a ROM tökéletes futtatását. Szükséges hogy a ROM tartalmazza a *headerjében* a Nintendo logó bájtjait (a Boot ROM-ban lévő *checksum* kiszámolja ezt), mert ellenkező esetben a játék nem fog elindulni.

Inputnak tekinthetők még az emulált *joypaden* történő gombnyomások is, melyek hatással vannak az emulált szoftver működésére. A felhasználó egyszerre több gombot is lenyomhat – ennek emulációja megfelel az eredeti hardverével.

Az output elvárt formai és tartalmi követelményei:

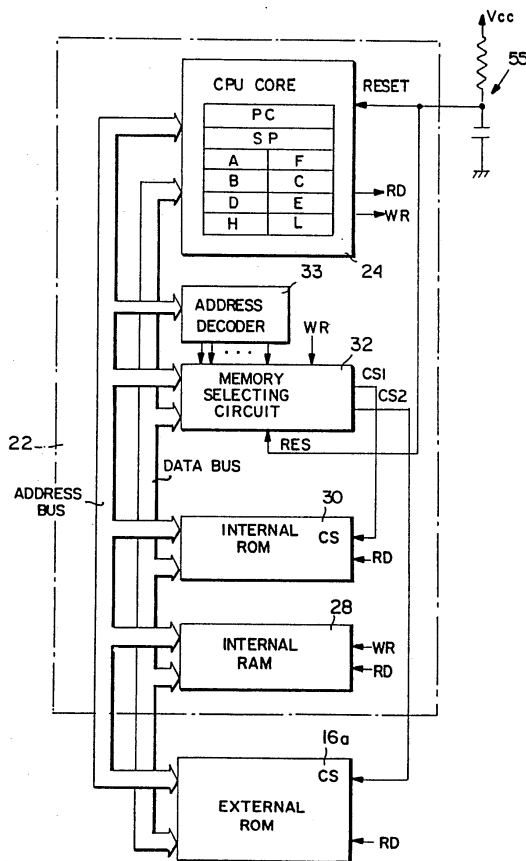
Az emulátor többféle *outputot* is előállít. A legfontosabb az emulált kijelzőre renderelt kép, amelynek meg kell egyeznie az eredeti konzol által kirajzolt képpel. A korhúság érdekében célszerű a 4féle árnyalatot a konzol folyadékkristályos kijelzőjének jellegzetes zöld színeivel megegyező színekkel megjeleníteni.

⁷ Az eredeti, klasszikus 1989-ben kiadott Game Boy kódneve DMG.

Egyéb *outputnak* tekinthetjük a *debugger*, és a memóriatérkép által adott információkat is, hiszen az emulátor aktuális állapotáról adnak visszajelzéseket. Természetesen ezek elhanyagolhatóak, de a hibakeresést – és így a fejlesztést – segítik.

3. fejezet

A processzor és a memória implementációja

3.1. ábra. A Game Boy szabadalmában ábrázolt processzor felépítés

függelék 4.1-es ábráját, amely szintén a Nintendo által benyújtott szabadalom része. Ez az ábra később nagy segítségünkre lesz a modulok felépítésének, és a rendszer struktúrájának implementálása során, hiszen elég részletesen mutatja be az egyes elemek közti kapcsolatokat, kommunikációt.

A korábban írtaknak megfelelően az implementációt a processzorral és a memóriával kezdjük – a megfelelő tudásanyag birtokában a processzor felépítésének modellezése az első feladat. Fontos már a korai tervezési folyamatoktól kezdve szem előtt tartani a belső felépítés modelljét, és ennek tudatában úgy alakítani az implementálást, hogy egyrészt az eredeti hardverrel nagyrészt megegyező módon működjön (és épüljön fel), másrészt a további modulok, egységek és funkciók jól illeszkedjenek ehhez a fő komponenshez. Ehhez nyújt nagy segítséget a Nintendo által bejegyzett Game Boy szabadalomban ábrázolt felépítés, amit a 3.1-es ábrán figyelhetünk meg. Jól látszik a processzor és a memória kapcsolata, illetve ez előbbi felépítésébe is nyújt némi betekintést, utóbbinak egyes részeit pedig már ezen az ábrán is láthatjuk, a későbbiekben ezt jobban meg is vizsgáljuk. Az előző fejezetben ismertetett betöltő-dekódoló-végrehajtó ciklust alkotó elemek közül is megfigyelhetjük az utolsó kettőt. A hardver teljes felépítéséről tágabb képet kaphatunk, ha megfigyeljük a 4. fejezetbeli

3.1. CPU

Ahogy az első fejezetben már említésre került, a Game Boy-ban egy *Zilog Z80* alapú, *Sharp LR35902* típusú 8 bites processzor dolgozik. A *Z80*-hoz képest annyi változás történt, hogy a regiszterek elrendezését a *Sharp* mérnökei az *Intel 8080*-as processzortól vették kölcsön, illetve több utasítást is kivettek, helyükre sajátokat téve.

A 3.1-es ábrán látható, hogy a processzor nyolc darab 8 bites, és két darab 16 bites regiszterrel rendelkezik. A 8 bitesek név szerint: A, F, B, C, D, E, H, L, míg a 16 bitesek a PC és az SP. A 8 bites regiszterek felsorolásának sorrendje nem véletlen: a CPU egyik igen hasznos funkciója az, hogy regisztereket tud összevonni, két 8 bitesből 16 biteseket varázsolva – így ezekben a nagyobb regiszterekben el lehet tárolni memóriacímeket, vagy egyéb 16 bites adatokat. Az összevont regiszterek rendre: AF, BC, DE, HL.

Az A regiszter hagyományosan az akkumulátorregiszter¹, míg az F tárolja a *flag*eket.

7	6	5	4	3	2	1	0
Z	S	H	C	0	0	0	0

3.1. táblázat. Az F *Flag* regiszter bitjei

A 3.1-es táblázatról leolvashatók az F regiszter *flag*jeinek helyzete. A rövidítések jelentései a következők:

- *Z*: *Zero Flag*, értéke akkor 1, ha valamilyen logikai vagy aritmetikai művelet eredménye 0.
- *S*: *Subtract Flag*, értéke akkor 1, ha valamilyen kivonás műveletet végzett a processzor.
- *H*: *Half Carry Flag*, értéke akkor 1, ha valamilyen logikai vagy aritmetikai művelet során az akkumulátorregiszter alsó 4 bitjén túlsordulás vagy alulcsordulás keletkezett.
- *C*: *Carry Flag*, értéke akkor 1, ha valamilyen logikai vagy aritmetikai művelet során az akkumulátorregiszteren túlsordulás vagy alulcsordulás keletkezett. Nem összekeverendő a *Half Carry Flag*gel.

Az alsó 4 bit használaton kívüli, mindig 0. Ezeket a *flag*eket a processzor utasításai vezérlik a művelet kimenetelétől függően. Az emulátor fejlesztése szempontjából ez egy kritikus pont – a *flag*ek pontos emulációján nagyon sok múlik, elképesztő mennyiségű hibakeresést spórolhatunk meg magunknak azzal ha odafigyelünk az implementációkor.

¹ Olyan regiszter, amiben az aritmetikai-logikai egység által végzett műveletek operandusai, illetve az eredmény átmenetileg tárolódik.

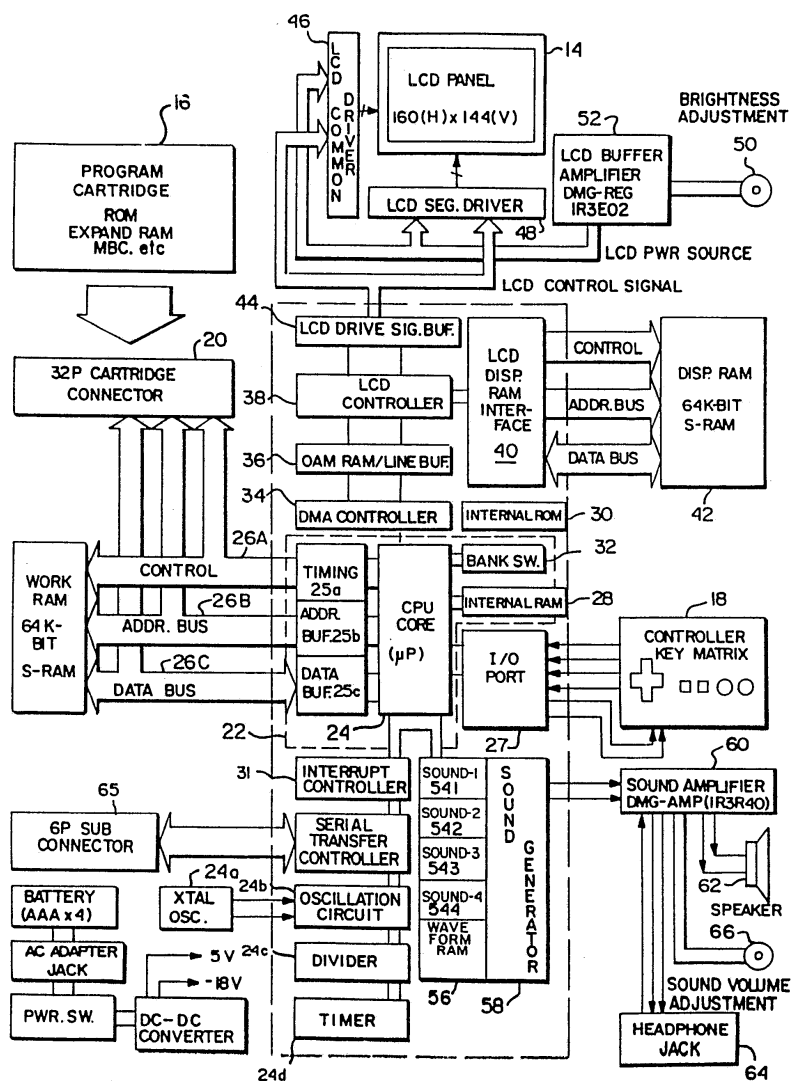
3.2. Utasításkészlet

3.3. RAM

3.4. Időzítők, interrupt kezelés

Függelék

4.1. A Nintendo Game Boy hivatalos architektúrája

4.1. ábra. A szabadalomban szereplő Game Boy architektúra

4.2. A processzor opkód táblái

	x0	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	xA	xB	xC	xD	xE	xF
0x	NOP 1 4	LD BC,d16 3 12	LD (BC),A 1 8	INC BC 1 8	INC B 1 4	LD B,d8 2 8	RLC A 0 0 0 C	LD (a16),SP 3 20	ADD HL,BC 1 8	DEC BC 1 8	INC C 1 4	LD C,d8 2 8	RRC A 0 0 0 C			
1x	STOP 0 2 4	LD DE,d16 3 12	LD (DE),A 1 8	INC DE 1 8	DEC D 1 4	LD D,d8 2 8	RLA 0 0 0 C	JR r8 2 12	ADD HL,DE 1 8	DEC DE 1 8	LD A,(DE) 1 8	DEC A 1 4	INC E 1 4	DEC E 1 4	LD E,d8 2 8	RRA 0 0 0 C
2x	JR NZ,r8 2 12/8	LD HL,d16 3 12	LD (HL+),A 1 8	INC HL 1 8	DEC H 1 4	LD H,d8 2 8	DA A 0 0 0 C	JR Z,r8 2 12/8	ADD HL,HL 1 8	DEC HL 1 8	LD A,(HL+) 1 8	DEC A 1 4	INC L 1 4	DEC L 1 4	LD L,d8 2 8	CPL 1 4
3x	JR NC,r8 2 12/8	LD SP,d16 3 12	LD (HL-),A 1 8	INC SP 1 8	DEC (HL) 1 12	LD (HL),d8 2 12	SCF 1 4	JR C,r8 2 12/8	ADD HL,SP 1 8	DEC SP 1 8	LD A,(HL-) 1 8	DEC SP 1 8	INC A 1 4	DEC A 1 4	LD A,d8 2 8	CCF 1 4
4x	LD B,r8 1 4	LD B,C 1 4	LD B,D 1 4	LD B,E 1 4	LD B,L 1 4	LD B,(HL) 1 8	LD B,A 1 4	LD C,B 1 4	LD C,C 1 4	LD C,E 1 4	LD C,D 1 4	LD C,A 1 4	LD C,H 1 4	LD C,L 1 4	LD C,(HL) 1 8	LD C,A 1 4
5x	LD D,r8 1 4	LD D,C 1 4	LD D,D 1 4	LD D,E 1 4	LD D,L 1 4	LD D,(HL) 1 8	LD D,A 1 4	LD E,B 1 4	LD E,C 1 4	LD E,E 1 4	LD E,D 1 4	LD E,A 1 4	LD E,H 1 4	LD E,L 1 4	LD E,(HL) 1 8	LD E,A 1 4
6x	LD H,r8 1 4	LD H,C 1 4	LD H,D 1 4	LD H,E 1 4	LD H,L 1 4	LD H,(HL) 1 8	LD H,A 1 4	LD L,B 1 4	LD L,C 1 4	LD L,E 1 4	LD L,D 1 4	LD L,A 1 4	LD L,H 1 4	LD L,L 1 4	LD L,(HL) 1 8	LD L,A 1 4
7x	LD (HL),B 1 8	LD (HL),C 1 8	LD (HL),D 1 8	LD (HL),E 1 8	LD (HL),H 1 8	LD (HL),L 1 8	HALT 1 4	LD (HL),A 1 8	LD A,B 1 4	LD A,C 1 4	LD A,D 1 4	LD A,E 1 4	LD A,H 1 4	LD A,L 1 4	LD A,(HL) 1 8	LD A,A 1 4
8x	ADD A,B 1 4	ADD A,C 1 4	ADD A,D 1 4	ADD A,E 1 4	ADD A,L 1 4	ADD A,(HL) 1 8	ADD A,A 1 4	ADC A,B 1 4	ADC A,C 1 4	ADC A,E 1 4	ADC A,D 1 4	ADC A,E 1 4	ADC A,H 1 4	ADC A,L 1 4	ADC A,(HL) 1 8	ADC A,A 1 4
9x	SUB B 1 4	SUB C 1 4	SUB D 1 4	SUB E 1 4	SUB L 1 4	SUB (HL) 1 8	SUB A 1 4	SBC A,B 1 4	SBC A,C 1 4	SBC A,E 1 4	SBC A,D 1 4	SBC A,E 1 4	SBC A,H 1 4	SBC A,L 1 4	SBC A,(HL) 1 8	SBC A,A 1 4
Ax	AND B 1 4	AND C 1 4	AND D 1 4	AND E 1 4	AND L 1 4	AND (HL) 1 8	AND A 1 4	XOR B 1 4	XOR C 1 4	XOR E 1 4	XOR D 1 4	XOR E 1 4	XOR H 1 4	XOR L 1 4	XOR (HL) 1 8	XOR A 1 4
Bx	OR A 1 4	OR C 1 4	OR D 1 4	OR E 1 4	OR L 1 4	OR (HL) 1 8	OR A 1 4	ZP B 1 4	ZP C 1 4	ZP E 1 4	ZP D 1 4	ZP E 1 4	ZP H 1 4	ZP L 1 4	ZP (HL) 1 8	CP B 1 4
Cx	RET NZ 1 20/8	POP BC 1 12	JP NZ,a16 3 16/12	JP a16 3 16	PUSH BC 1 16	AND A,d8 2 8	RST 0BH 1 16	RET Z 1 16	RET 1 16	RET 1 16	JP Z,a16 3 16/12	PREFIX CB 1 4	CALL Z,a16 3 24/12	CALL a16 3 24	ADC A,d8 2 8	RST 0BH 1 16
Dx	RET NC 1 20/8	POP DE 1 12	JP NC,a16 3 16/12		PUSH DE 1 16	SUB d8 1 8	RST 1BH 1 16	RET C 1 20/8	RETI 1 16		JP C,a16 3 16/12		CALL C,a16 3 24/12		SBC A,d8 2 8	RST 1BH 1 16
Ex	LDH (a8),A 2 12	POP HL 1 12	LD (C),A 2 8		PUSH HL 1 16	AND d8 2 8	RST 2BH 1 16	ADD SP,r8 2 16	LD (a16),A 3 16						XOR d8 2 8	RST 2BH 1 16
Fx	LDH A,(a8) 2 12	POP AF 1 12	LD A,(C) 2 8	DI 1 4	PUSH AF 1 16	OR d8 2 8	RST 3BH 1 16	LD HL,SP+r8 2 12	LD A,(a16) 3 16	EI 1 4					CP d8 2 8	RST 3BH 1 16

4.2. ábra. Az első 256 opkódot tartalmazó tábla

	x0	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	xA	xB	xC	xD	xE	xF
0x	RLC B 2 8 Z 0 0 C	RLC C 2 8 Z 0 0 C	RLC D 2 8 Z 0 0 C	RLC E 2 8 Z 0 0 C	RLC H 2 8 Z 0 0 C	RLC L 2 8 Z 0 0 C	RLC (HL) 2 16 Z 0 0 C	RLC A 2 8 Z 0 0 C	RRC B 2 8 Z 0 0 C	RRC C 2 8 Z 0 0 C	RRC D 2 8 Z 0 0 C	RRC E 2 8 Z 0 0 C	RRC H 2 8 Z 0 0 C	RRC L 2 8 Z 0 0 C	RRC (HL) 2 16 Z 0 0 C	RRC A 2 8 Z 0 0 C
1x	RLC B 2 8 Z 0 0 C	RLC C 2 8 Z 0 0 C	RLC D 2 8 Z 0 0 C	RLC E 2 8 Z 0 0 C	RLC H 2 8 Z 0 0 C	RLC L 2 8 Z 0 0 C	RLC (HL) 2 16 Z 0 0 C	RLC A 2 8 Z 0 0 C	RRC B 2 8 Z 0 0 C	RRC C 2 8 Z 0 0 C	RRC D 2 8 Z 0 0 C	RRC E 2 8 Z 0 0 C	RRC H 2 8 Z 0 0 C	RRC L 2 8 Z 0 0 C	RRC (HL) 2 16 Z 0 0 C	RRC A 2 8 Z 0 0 C
2x	SLA B 2 8 Z 0 0 C	SLA C 2 8 Z 0 0 C	SLA D 2 8 Z 0 0 C	SLA E 2 8 Z 0 0 C	SLA H 2 8 Z 0 0 C	SLA L 2 8 Z 0 0 C	SLA (HL) 2 16 Z 0 0 C	SLA A 2 8 Z 0 0 C	SRA B 2 8 Z 0 0 C	SRA C 2 8 Z 0 0 C	SRA D 2 8 Z 0 0 C	SRA E 2 8 Z 0 0 C	SRA H 2 8 Z 0 0 C	SRA L 2 8 Z 0 0 C	SRA (HL) 2 16 Z 0 0 C	SRA A 2 8 Z 0 0 C
3x	SWAP B 2 8 Z 0 0 0	SWAP C 2 8 Z 0 0 0	SWAP D 2 8 Z 0 0 0	SWAP E 2 8 Z 0 0 0	SWAP H 2 8 Z 0 0 0	SWAP L 2 8 Z 0 0 0	SWAP (HL) 2 16 Z 0 0 0	SWAP A 2 8 Z 0 0 0	SRL B 2 8 Z 0 0 C	SRL C 2 8 Z 0 0 C	SRL D 2 8 Z 0 0 C	SRL E 2 8 Z 0 0 C	SRL H 2 8 Z 0 0 C	SRL L 2 8 Z 0 0 C	SRL (HL) 2 16 Z 0 0 C	SRL A 2 8 Z 0 0 C
4x	BIT 0 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 0 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 0 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 0 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 0 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 0 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 0 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 0 A 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 1 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 1 A 2 8 Z 0 1 -
5x	BIT 2 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 2 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 2 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 2 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 2 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 2 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 2 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 2 A 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 3 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 3 A 2 8 Z 0 1 -
6x	BIT 4 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 4 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 4 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 4 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 4 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 4 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 4 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 4 A 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 5 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 5 A 2 8 Z 0 1 -
7x	BIT 6 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 6 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 6 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 6 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 6 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 6 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 6 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 6 A 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 B 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 C 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 D 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 E 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 H 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 L 2 8 Z 0 1 -	BIT 7 (HL) 2 16 Z 0 1 -	BIT 7 A 2 8 Z 0 1 -
8x	RES 0 B 2 8 - - - -	RES 0 C 2 8 - - - -	RES 0 D 2 8 - - - -	RES 0 E 2 8 - - - -	RES 0 H 2 8 - - - -	RES 0 L 2 8 - - - -	RES 0 (HL) 2 16 - - - -	RES 0 A 2 8 - - - -	RES 1 B 2 8 - - - -	RES 1 C 2 8 - - - -	RES 1 D 2 8 - - - -	RES 1 E 2 8 - - - -	RES 1 H 2 8 - - - -	RES 1 L 2 8 - - - -	RES 1 (HL) 2 16 - - - -	RES 1 A 2 8 - - - -
9x	RES 2 B 2 8 - - - -	RES 2 C 2 8 - - - -	RES 2 D 2 8 - - - -	RES 2 E 2 8 - - - -	RES 2 H 2 8 - - - -	RES 2 L 2 8 - - - -	RES 2 (HL) 2 16 - - - -	RES 2 A 2 8 - - - -	RES 3 B 2 8 - - - -	RES 3 C 2 8 - - - -	RES 3 D 2 8 - - - -	RES 3 E 2 8 - - - -	RES 3 H 2 8 - - - -	RES 3 L 2 8 - - - -	RES 3 (HL) 2 16 - - - -	RES 3 A 2 8 - - - -
Ax	RES 4 B 2 8 - - - -	RES 4 C 2 8 - - - -	RES 4 D 2 8 - - - -	RES 4 E 2 8 - - - -	RES 4 H 2 8 - - - -	RES 4 L 2 8 - - - -	RES 4 (HL) 2 16 - - - -	RES 4 A 2 8 - - - -	RES 5 B 2 8 - - - -	RES 5 C 2 8 - - - -	RES 5 D 2 8 - - - -	RES 5 E 2 8 - - - -	RES 5 H 2 8 - - - -	RES 5 L 2 8 - - - -	RES 5 (HL) 2 16 - - - -	RES 5 A 2 8 - - - -
Bx	RES 6 B 2 8 - - - -	RES 6 C 2 8 - - - -	RES 6 D 2 8 - - - -	RES 6 E 2 8 - - - -	RES 6 H 2 8 - - - -	RES 6 L 2 8 - - - -	RES 6 (HL) 2 16 - - - -	RES 6 A 2 8 - - - -	RES 7 B 2 8 - - - -	RES 7 C 2 8 - - - -	RES 7 D 2 8 - - - -	RES 7 E 2 8 - - - -	RES 7 H 2 8 - - - -	RES 7 L 2 8 - - - -	RES 7 (HL) 2 16 - - - -	RES 7 A 2 8 - - - -
Cx	SET 0 B 2 8 - - - -	SET 0 C 2 8 - - - -	SET 0 D 2 8 - - - -	SET 0 E 2 8 - - - -	SET 0 H 2 8 - - - -	SET 0 L 2 8 - - - -	SET 0 (HL) 2 16 - - - -	SET 0 A 2 8 - - - -	SET 1 B 2 8 - - - -	SET 1 C 2 8 - - - -	SET 1 D 2 8 - - - -	SET 1 E 2 8 - - - -	SET 1 H 2 8 - - - -	SET 1 L 2 8 - - - -	SET 1 (HL) 2 16 - - - -	SET 1 A 2 8 - - - -
Dx	SET 2 B 2 8 - - - -	SET 2 C 2 8 - - - -	SET 2 D 2 8 - - - -	SET 2 E 2 8 - - - -	SET 2 H 2 8 - - - -	SET 2 L 2 8 - - - -	SET 2 (HL) 2 16 - - - -	SET 2 A 2 8 - - - -	SET 3 B 2 8 - - - -	SET 3 C 2 8 - - - -	SET 3 D 2 8 - - - -	SET 3 E 2 8 - - - -	SET 3 H 2 8 - - - -	SET 3 L 2 8 - - - -	SET 3 (HL) 2 16 - - - -	SET 3 A 2 8 - - - -
Ex	SET 4 B 2 8 - - - -	SET 4 C 2 8 - - - -	SET 4 D 2 8 - - - -	SET 4 E 2 8 - - - -	SET 4 H 2 8 - - - -	SET 4 L 2 8 - - - -	SET 4 (HL) 2 16 - - - -	SET 4 A 2 8 - - - -	SET 5 B 2 8 - - - -	SET 5 C 2 8 - - - -	SET 5 D 2 8 - - - -	SET 5 E 2 8 - - - -	SET 5 H 2 8 - - - -	SET 5 L 2 8 - - - -	SET 5 (HL) 2 16 - - - -	SET 5 A 2 8 - - - -
Fx	SET 6 B 2 8 - - - -	SET 6 C 2 8 - - - -	SET 6 D 2 8 - - - -	SET 6 E 2 8 - - - -	SET 6 H 2 8 - - - -	SET 6 L 2 8 - - - -	SET 6 (HL) 2 16 - - - -	SET 6 A 2 8 - - - -	SET 7 B 2 8 - - - -	SET 7 C 2 8 - - - -	SET 7 D 2 8 - - - -	SET 7 E 2 8 - - - -	SET 7 H 2 8 - - - -	SET 7 L 2 8 - - - -	SET 7 (HL) 2 16 - - - -	SET 7 A 2 8 - - - -

4.3. ábra. A második, CB prefixű 256 opkódot tartalmazó tábla

Nyilatkozat

Alulírott szakos hallgató, kijelentem, hogy a dolgozatomat a Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Intézet Tanszékén készítettem, diploma megszerzése érdekében.

Kijelentem, hogy a dolgozatot más szakon korábban nem védtem meg, saját munkám eredménye, és csak a hivatkozott forrásokat (szakirodalom, eszközök, stb.) használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy diplomamunkámat a Szegedi Tudományegyetem Informatikai Intézet könyvtárában, a helyben olvasható könyvek között helyezik el.

Szeged, 2018. március 16.

.....
aláírás

Köszönetnyilvánítás

Irodalomjegyzék

- [1] Andrew S. Tanenbaum, *Számítógép-architektúrák*, Panem Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006.
- [2] Wikipedia, *Game Boy*, https://hu.wikipedia.org/wiki/Game_Boy.